

A WEST TANKERS-ÜGY TANULSÁGAI

BODOR ÁDÁM GYÖRGY
doktorandusz (ELTE ÁJK)

1. Bevezetés – a választottbíráskodás az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában

A választottbíráskodás elméletileg, mint a polgári eljárásjog szerves része, az Európai Unió (a továbbiakban: EU) polgári ügyekben történő igazságügyi együttműködésének egyik területe. Mint ilyen, az Amszterdami Szerződés hatálybalépése óta az EU jogrendjének úgynevezett ‘első pillérébe’, azaz a tagállamok területén közvetlen hatállyal bíró rendelet megalkotását is lehetővé tevő közösségi terület hatálya alá tartozik, mely helyzet (a pillérszerkezet gyakorlati megszüntetésével fellépő változások tekintetében) a Lisszaboni Szerződés rendelkezései szerint sem változott meg. A jelenlegi rendszer alapja az Európai Közösséget létrehozó szerződés (a továbbiakban: EKSZ) 65. és azt követő cikkei, melyek a polgári ügyekben történő együttműködést szabályozzák, és amelyek jogalkotási jogkörűt állapítanak meg az Európai Parlament és a Tanács számára az ezen körbe tartozó kérdésekben. Az EKSZ 220. cikke kifejezetten a tagállamok közötti tárgyalások elé utalja a választottbírószági ítéletek elismerésének és végrehajtásának témáját, a szabályozás megalkotásának céljából. A választottbíráskodásnak az európai uniós jogalkotás rendszerébe tartozóságát már az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EB) is megerősítette a Marc Rich-ítéletben¹. Ennek ellenére a gyakorlatban az EU arra jogosult szervei (illetve a tagállamok) a meglévő, megítélésük szerint jól működő nemzetközi jogi szabályozásra, elsősorban a külföldi választottbírószági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt Egyezményre (a továbbiakban: New York-i Egyezmény) hivatkozva eddig az európai jog hatálya alól kivett szabályozási tárgykörként kezelték a választottbíráskodást. Ennek legszembetűnőbb bizonyí-

¹ C-190/89 Marc Rich & Co. AG v Societa Italiana Impianti PA., 15. pont.

téka a Tanács 44/2001/EK számú, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló rendeletének (a továbbiakban: Brüsszel-I. rendelet), valamint az ugyanezen tárgykörben 1968. szeptember 27-én kelt Brüsszeli Egyezmény (melyet, bár ma is hatályos, a Rendelet gyakorlatilag felváltott) 1. cikkének második, illetve negyedik bekezdésében megállapított kivétele, miszerint a választottbíráskodásra ezen rendelet, illetve egyezmény nem vonatkozik. Ezt a „kivétel jelleget” erősíti az EB eddig következetesen érvényesített abbéli gyakorlata, hogy egy választottbíróóság, bizonyos kivételekkel, nem folyamodhat hozzá előzetes döntéshozatali kérelemmel, amennyiben az európai jog valamely szabályának alkalmazása körében felmerült kérdés tekintetében ezt szükségesnek látja, mivel az EB megítélése szerint a klasszikus értelemben vett választottbíróóság nem tekinthető az EKSZ 234. cikkének alkalmazásában a tagállam bíróságának.²

A fent említett (a választottbíráskodáshoz az EU jogrendjének jelenlegi hozzáállását képviselő) 'kivétel jelleg' ellenére az európai jogszabályokkal, elsősorban a Brüsszeli Egyezménnyel és később a Brüsszel-I. rendelettel való összefüggéseiben az EB a választottbíráskodásról jelentős mennyiségű esetjogot alkotott. Az EB e témában meghozott ítéleteinek elemzése szempontjából a vizsgálódás két fő iránya mutatható ki.

Az EB ítéleteinek egy részében a választottbíróóságok előzetes döntéshozatali kérelem iránti jogát vizsgálta. Ezen ítéletekben az EB egyértelműen lefektette azt az alapelvet, miszerint választottbíróóság hozzá kérdéssel nem fordulhat. Ezen alapelv alól csak esetenként meghatározott kivételek vannak, de általánosságban elmondható, hogy a tradicionális értelemben vett választottbíróóság sohasem intézhet kérelmet az EB-hez.

Ítéleteinek másik jelentős csoportja a Brüsszel-I. rendelet (korábbi esetekben a Brüsszeli Egyezmény) fent említett kivételével foglalkozik, mely általánosságban kizárja a rendelet alkalmazási köréből a választottbíráskodást. Ebben a körben az EB főleg a választottbíróóságok működésével együttjáró, általában kisegítő, támogató jellegű, de a tagállamok rendes bíróságai előtt zajló eljárásokat vizsgálja abból a szempontból, hogy ezen eljárások a kivétel vagy pedig a rendelet

² Az Európai Bíróság a téma szempontjából jelentőséggel bíró döntései: 61/65 G. Vaassen-Göbbels v Management of the Beamtenfonds voor het Mijnbedrijf; 102/81 Nordsee Deutsche Hochseefischerei GmbH v Reederei Mond Hochseefischerei Nordstern AG & Co. KG and Reederei Friedrich Busse Hochseefischerei Nordstern AG & Co. KG; 109/88 Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark v Dansk Arbejdsgiverforening, acting on behalf of Danfoss; C-54/96 Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH v Bundesbaugesellschaft Berlin mbH; C-126/97 Eco Swiss China Time Ltd v Benetton International NV; C-17/00 Francois De Coster v College des bourgmestre et echevins de Watermael-Boitsfort.

hatálya alá esnek-e. A jelen tanulmány tárgyát képező West Tankers-ügyben született döntés³ is ezen csoportba tartozik.

2. A jogszabályi háttér

A West Tankers-döntés megértéséhez lényeges a jogszabályi környezet rövid bemutatása. Kiemelendő a New York-i Egyezmény, mely úgy kerül az EB vizsgálódásának látókörébe, mint az a nemzetközi jogi forrás, amely a nemzetközi választottbírósági ítéletek elismerését és végrehajtását elsődlegesen szabályozza az azt aláíró államok (jelenleg az EU valamennyi tagállama tagja a szerződésnek⁴) között. Ennek az álláspontnak az alapja az a tény, miszerint az EU tagállamai a Brüsszeli Egyezmény, majd a Brüsszel-I. rendelet szövegei feletti vitákban, amikor is a választottbíráskodást kivették az említett jogszabályok alkalmazási köréből, rendre amellet foglaltak állást, hogy a New York-i Egyezmény által teremtett rendszer jól és főleg megbízhatóan működik, és ezért egy európai szabályozás már fölösleges lenne. Ez az általános hozzáállás olvasható ki a Brüsszel-I. rendelet gyakorlati alkalmazását kutató, a Heidelbergi Egyetem által készített kutatásnak a tagállamok nemzeti jelentéseiről szóló részéből is⁵. Ebből a tanulmányból az is kiderül, hogy a nemzeti jelentések túlnyomó része még ma is elveti egy európai jogszabály gondolatát a választottbírósági ítéletek elismerése és végrehajtása terén, mivel a New York-i Egyezmény a világ nagy részén elfogadott és hatályos, és az általa megteremtett megoldások megfelelnek a tagállamok elvárásainak. A New York-i Egyezményről tehát elmondható, hogy a nemzetközi választottbíráskodás jelenleg is uralkodó jogforrása, és azt széles körben alkalmazzák.

Szintén fontos jogforrás az EKSZ 65. és az azt követő cikkei, valamint a 220. cikke, melyek alapjaiban határozzák meg az EU körében a polgári ügyekben történő igazságügyi együttműködést. A 220. cikk előírja a tagállamok számára, hogy amennyiben és amilyen mértékben az szükséges, bocsátkozzanak tárgyalásokba egymással annak érdekében, hogy többek között egyszerűsítsék a

³ C-185/07 számú, az Allianz SpA, korábban Riunione Adriatica Di Sicurta, a Generali Assicurazioni Generali SpA és a West Tankers Inc. közötti eljárás.

⁴ forrás: http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-1&chapter=22&lang=en

⁵ Burkhard HESS – Thomas PFEIFFER – Peter SCHLOSSER: *Report on the Application of Regulation Brussels I. in the Member States*. Heidelberg, Ruprecht-Karls-Universität, 2007. 51–54. http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_application_brussels_1_en.pdf

választottbíróági ítéletek egymás közti kölcsönös elismerését és végrehajtását. Ez a cikk tehát egyértelműen az EU polgári ügyekben történő igazságügyi együttműködésének tárgyává teszi a nemzetközi választottbíráskodást. A 65. és az azt követő cikkek pedig lehetővé teszik a belső piac megfelelő működéséhez szükséges mértékben intézkedések elfogadását többek között a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok, köztük a nem bírósági ügyekben hozott határozatok elismerése és végrehajtása területén. Ezzel megnyílik az út az EU intézményei és a tagállamok számára, hogy a New York-i Egyezményhez képest újraszabályozzák a választottbíróági ítéletek elismerésének és végrehajtásának rendszerét, az Amszterdami Szerződés hatálybalépése óta akár rendeleti szinten is. A Heidelberg Jelentés meg is említi ebben a körben, hogy volt már egy európai kodifikációs próbálkozás, igaz, akkor még csak nemzetközi jogi szinten, tehát nemzetközi egyezmény formájában, és nem az akkori Európai Gazdasági Közösség, hanem az Európa Tanács keretében⁶. Ez az egyezmény azonban, mint azt a jelentés is írja, nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, mivel a tagállamok nagyobbik része hűséges maradt a New York-i Egyezményhez, és nem is ratifikálta az új európai dokumentumot, így az nem tudott hatályba lépni.

Az említett sikertelen próbálkozás után, amikor is a New York-i Egyezmény gyakorlati egyeduralma (meg kell említeni, hogy a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodást több nagyobb, és rengeteg kétoldalú nemzetközi szerződés szabályozza Európa- és világszerte a New York-i Egyezményen kívül) beigazolódtott, tartották azokat a tárgyalásokat, melyek 1968-ban a Brüsszeli Egyezmény megalkotásához vezettek. Ez a nemzetközi szerződés már az Európai Gazdasági Közösség dokumentumának számítandó, amennyiben annak értelmezése az EB feladata (a választottbíráskodással kapcsolatos esetjog nagy része ennek az egyezménynek az értelmezéséből származik). A tagállamok végül úgy döntöttek, hogy okulva a korábbi kodifikációs próbálkozásból, és elismerve a New York-i rendszer eredményes és hatékony voltát, a választottbíráskodást egyszerűen kizárták a szerződés alkalmazásából. Ugyanígy jártak el a Brüsszel-I. rendelet meghozatalakor is, hasonló módon a meglévő szabályok kielégítő voltára hivatkozva. A szakmai vita azonban megmaradt sőt, az elmúlt években fokozódott is abban a tekintetben, hogy a rendeletnek szabályoznia kellene-e a választottbíráskodást valamilyen formában a fent említett EKSZ-beli jogalapnak megfelelően, vagy pedig meg kellene tartani a jelenlegi teljes kizárást. A szakértők abban sem egységesek, hogy ha már a pozitív szabályozás mellett döntenének az európai

⁶ HESS–PFEIFFER–SCHLOSSER i. m. 50.

jogalkotók, azt mennyiben és milyen formában kellene beépíteni a rendelet mai szerkezetébe.⁷

3. A Brüsszel-I. rendelet és a választottbíráskodás viszonya

A választottbíráskodás a Brüsszel-I. rendelet 1. cikkének (2) bekezdés *d*) pontja alapján ki van zárva annak alkalmazási köréből. Azt azonban a rendelet nem részletezi, hogy pontosan mely eljárásokat ért ‘választottbíráskodás’ alatt. Ezt a kérdést több esetben is az EB-nek kellett eldöntenie, mivel a gyakorlatban rengeteg olyan procedúra létezik, amely ugyan kapcsolatos valamilyen szinten a választottbíráskodással, de az állami rendes bíróságok előtt folyik, és általában nem az alapeljárás (tehát a választottbíráskodás előtti) érdemi tárgyról való döntés a feladata. Ilyen eljárások azok például, amelyek támogató tevékenységet fejtenek ki a választottbíráskodással szemben, vagy amelyek ideiglenes intézkedés iránt folynak. Vannak olyan esetek is, amelyekben egy állami bíróságnak magáról a választottbíráskodási kikötés létezéséről vagy érvényességéről kell döntenie, és amennyiben a rendelet nem alkalmazható, ilyen esetek akár több állam bírósága előtt is lejátszódhatnak egyazon ügyben, és így akár párhuzamos eljárások is kialakulhatnak, eltérő ítéletekkel, a *res iudicata* elvének sérelmével.⁸ A West Tankers-ügyben az EB-nek ismét a Brüsszel-I. rendelet választottbíráskodásra vonatkozó kivételével kellett foglalkoznia, a döntés pedig jelentős mértékben hozzájárult a kivétel értelmezéséhez.

4. A West Tankers-ügy

4.1. Az *anti-suit injunction* jogintézménye

Az *anti-suit injunction*, azaz pergátló végzés egy olyan bírói intézkedés az Egyesült Királyság joga (emellett több angolszász jogrendszer) alapján, amelylyel egy bíróság eltilthatja az egyik felet attól, hogy a kikötött választottbíráskodástól (vagy egyéb felek által kikötött bírói fórumtól) eltérő másik bíróság előtt

⁷ HESS–PFEIFFER–SCHLOSSER i. m. 54–65.

⁸ Az Európai Bíróság jelen témában született főbb döntései (a West Tankers-döntés mellett): C-391/95 Van Uden Maritime BV, trading as Van Uden Africa Line v Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and Another; C-190/89 Marc Rich & Co. AG v Societa Italiana Impianti PA.

indítson vagy folytasson eljárást. Fontos kiemelni, hogy a pergátló végzés nem egy másik hatóság, bíróság ellen irányul, hanem a perbeli fél a címzettje. A pergátló végzés célja a témánk szempontjából kettős. Közvetlen célja a már említett parallel eljárások lehetőségének elhárítása. A pergátló végzés közvetett célja, és egyben legfőbb értéke is azonban a választottbíróság elé tartozó ügyekben a választottbírósági kikötés végrehajtásának előmozdítása. A Heidelberg Jelentéshez felhasznált brit nemzeti jelentés is kiemeli, hogy a pergátló végzés védi a választottbírósági megállapodások megtartását és végrehajtását,⁹ mivel eltiltja a feleket az egyéb bírói utaktól.

Arról azonban, hogy ez az eszköz miként viszonyul az európai polgári együttműködés rendszeréhez, mely alapvetően feltételezi a tagállamok bizalmát egymás hatóságai és bírói szervei iránt (mint azt az EB korábban már megállapította a Gasser-ítélet¹⁰ 72., valamint a Turner-döntés¹¹ 24. pontjában), a West Tankers-ügyig nem született egyértelmű állásfoglalás. Ugyanis kérdéses volt, hogy egy olyan bírói eszköz, amely arra alapszik, hogy esetleg más állami (vagy akár tagállami) bíróságok tévedésből figyelmen kívül hagyhatnak egy választottbírósági kikötést, beleillik-e abba a képbe, amely a polgári együttműködés területét jellemzi, és amelybe a Brüsszel-I. rendelet is tartozik, vagyis a kölcsönös bizalom elvével nem ellentétes-e. Ehhez a problémakörhöz kapcsolódik az az átfogó vita, amely az angolszász jogirodalom és az EB között áll fenn, és melynek fő kérdése az, hogy az EB ésszerűtlen módon háttérbe szorítja-e a *common law* jogintézményeit a Brüsszel-I. rendelet mindenek feletti érvényesítése érdekében.¹²

4.2. A tényállás rövid bemutatása

A West Tankers-döntés alapjául szolgáló tényállás egy kártérítési jogvitából indult ki, amelyben egy bérleti szerződés választottbírósági kikötése volt irányadó. A megállapodásnak megfelelően az ügyet egy londoni székhelyű választottbíróságnak kellett volna eldöntenie. A felperesek azonban a káresemény helye szerinti olasz állami bíróságon indították el a pert, a Brüsszel-I.

⁹ HESS–PFEIFFER–SCHLOSSER i. m. 53.

¹⁰ C-116/02 Erich Gasser GmbH v MISAT Srl.

¹¹ C-159/02 Gregory Paul Turner v Felix Fareed Ismail Grovit and Others.

¹² Michael HALES – John ROGERSON: Chronicle of a Death Foretold? – West Tankers and the Demise of the Anti-Suit Injunction in Arbitration. In: Christian KLAUSEGGER – Peter KLEIN – Florian KREMSLEHNER – Alexander PETSCHKE – Nikolaus PITKOWITZ – Jenny POWER – Irene WELSER – Gerold ZEILER: *Austrian Yearbook on International Arbitration 2010*. Wien. Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, München, Verlag C.H. Beck, Bern, Stämpfli Verlag, 2010. 171–192.

rendelet vonatkozó rendelkezéseinek megfelelően. Az alperes ez ellen kifogást nyújtott be, és Londonban kérelmezte egy brit állami bíróságtól az anti-suit injunction kibocsátását annak érdekében, hogy a felperest tiltsák el az olasz bíróság előtti eljárástól. A brit bíróság ennek eleget tett, de fellebbezés útján a fellebbviteli bíróság elé került az ügy. Az eljáró bíróság végül előzetes döntéshozatali kérelmet nyújtott be az EB-hez azzal a kérdéssel, hogy a rendelettel összeegyeztethető-e az, ha egy bíróság olyan határozatot fogad el, amellyel megtiltja valakinek, hogy egy másik tagállamban eljárást indítson vagy folytasson, azzal az indokolással, hogy az ilyen eljárás választottbírósági megállapodást sértene.

4.3. Az ügyben kifejtett álláspontok, valamint a döntés összefoglalása

Összefoglalva az ügyben kifejtetteket, az EB előtt két érvrendszer sorakozott fel, melyeket egyik részről a brit bíróság (a House of Lords), illetve másik részről az eljáró főtanácsnok adott elő. A két érvelés felfogható az angolszász és a kontinentális típusú jogi gondolkodás közötti európai párharc újabb felvonásaként is, hiszen az ügy eldöntésének tétje egy alapvetően common law jogintézmény, a pergátló végzés megengedhetősége az EU-ban.

A House of Lords emellett érvelt, hogy a rendeletet nem sértheti az említett eljárás, mert a fentebb említett EB-gyakorlat szerint a Brüsszel-I. rendelet választottbíráskodásra vonatkozó kivétele nem csak magára a választottbíróság eljárására vonatkozik, hanem minden olyan eljárásra is, melynek tárgya a választottbíráskodás, ez alapján pedig az anti-suit injunction ilyen esetekben olyan területet érint, amelyre nem is alkalmazható a rendelet. A House of Lords emellett további érveket is felsorakoztatott álláspontjának alátámasztására. Így a már korábban is megemlített, a tagállami bíróságok között fennálló kölcsönös bizalom elvével szemben kifejtette, hogy a pergátló végzés nem a többi tagállam bíróságai ellen irányul, hanem a vélelmezhetően rosszhiszeműen eljáró féllel szemben kerül kibocsátásra, emellett a pergátló végzés magát a választottbírósági kikötést, annak végrehajtását erősíti. Az európai érdekeket hangsúlyozva kiemelte továbbá, hogy a nemzetközi választottbíráskodás intézményét ilyen jelentős mértékben támogató pergátló végzés lehetőségének a kizárása az EU-ban található nagy választottbírósági központok globális versenyképességének jelentős sérelmét okozhatja. Meglátása szerint ugyanis a nemzetközi jogvitákban érdekelt felek a jogintézmény hiányát bizonyára figyelembe veszik a

választottbíróóság székhelyének meghatározásakor, alternatív, a pergátló végzés intézményét elfogadó államok (pl. Szingapúr, USA) javára.¹³

A főtanácsnok véleményében alapvetően két jelentősebb érv emelhető ki. Az egyik általa hivatkozott elv, melyet az EB többször is megerősített döntéseiben, az úgynevezett ‘subject matter’ doktrína. Ennek értelmében, még ha a Brüsszel-I. rendelet hatálya a választottbíráskodás esetén ki is van zárva, attól még az eljárás *tárgya* (pl. kártérítés megállapítása egy kereskedelmi ügyben) alapján a választottbíróági eljárás is érintheti közvetetten a Brüsszel-I. rendelet hatókörét. Így például a választottbíróági kikötés érvényességéről szóló, a tagállami bíróság előtti eljárás megakadályozása a pergátló végzés alkalmazásával éppen a Brüsszel-I. rendelet által a tagállami bíróságnak megadott joghatóságot érinti. Ebből következik logikusan a másik hivatkozott elv, a kölcsönös bizalom elvének a sérelme, hiszen a pergátló végzés közvetett módon más tagállamok bíróságainak joghatósága ellen irányul, sőt az a többi tagállam bíróságainak előrevetített tévedhetőségén alapul, mivel számol azzal, hogy ezen bíróságok eljárásuk során figyelmen kívül fogják hagyni a választottbíróági kikötést.

Az EB döntésében az anti-suit injunction jogintézményét végül az európai joggal és a Brüsszel-I. rendelettel ellentétesnek mondta ki.¹⁴ Indokolásában akként foglalt állást, hogy mivel az alapügy tárgya, tehát a kártérítési jogvita a rendelet alkalmazási körébe tartozna, annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a választottbíróági kikötés befolyásolja-e a bíróság joghatóságát, a bíróság saját joga (subject matter doktrína). Így az anti-suit injunction érinti a rendelet szabályainak alkalmazását, mert az abból fakadó jog gyakorlásától kíván eltiltani egy tagállami bíróságot. Ez elméleti szinten pedig „ellentétben áll a tagállamok által egymás jogrendszerei és igazságszolgáltatási szervei iránt tanúsított kölcsönös bizalommal, amelyen a 44/2001/EK rendelet joghatósági rendszere alapul”.¹⁵ Hozzáteszi a Bíróság, hogy a rendelet alapján nem megengedhető, hogy az egyik tagállami bíróság felülvizsgálja egy másik tagállam bíróságának a joghatóságát. Végezetül kifejti azon érvet, miszerint, ha ilyen esetekben, amikor az érdemi vitára a rendelet egy bíróságot joghatósággal ruház fel, az ezen bíróság előtti eljárást azzal az indokkal az egyik fél kizárhatná, hogy választottbíróági kikötés

¹³ Gyakorlati szempontból elemzi a kérdés jelentőségét a székhelyválasztásra gyakorolt hatás alapján: Daniel RAINER: *The Impact of West Tankers on Parties’ Choice of a Seat of Arbitration*. *Cornell Law Review*, 2010, 95/2. 431–461.

¹⁴ Burkhard HESS: *Europäisches Zivilprozessrecht*. Heidelberg, C. F. Müller Verlag, 2010. 258–259.

¹⁵ A West Tankers-ítélet 30. pontja.

áll fenn, a másik felet ennyivel az őt megillető bírói jogvédelem egyik formájától foszthatná meg, ez pedig a jogbiztonság európai jog által is védett elvét sértené.

4.4. A döntés lehetséges hatásai

Az előzőekben ismertetett döntése alapján az EB tehát arra jutott, miközben elfogadta a főtanácsnoki véleményt, hogy a Brüsszel-I. rendeletet a perbeli érdemi kérdés alapján alkalmazhatónak tartja akkor is, ha a felek választottbírószági kikötést vitatnak előzetes kérdésként, védendő ezzel a tagállami bíróságok ezen rendelet alapján fennálló joghatóságát.

A döntés lehetséges hatásait két területen foglalhatjuk össze. Egyrészt lényegesek az EB által kifejtettek a választottbíráskodás európai jogi felfogására nézve, hiszen az EB a kötelezően alkalmazandó jogi aktus értelmezésével hozzájárul a választottbíráskodás EU-s jogban betöltött szerepének a meghatározásához. Másrészt érdemes megemlíteni a döntés hatását az EU-ban található tradicionális választottbírószági központok versenyképességére az EU-n kívüli alternatív helyszínekkel szemben.

A választottbíráskodás európai jogban fennálló tartalmára vonatkozóan több kritika szerint is oda vezet az EB döntése, hogy sérül a választottbíráskodás egyik fő elve, a 'Kompetenz-Kompetenz', mivel a kikötés érvényességéről (így a választottbírószág hatásköréről) egy állami bíróság (is) dönthet, miközben ezen elv alapján kizárólag a választottbírószág dönthetne saját hatásköréről. Mindez továbbgondolva oda vezethet, hogy egymással ellentétes ítéletek válnak végrehajthatóvá az EU-n belül: mind a tagállami bíróság döntése a választottbírószági kikötés érvénytelenségéről a Brüsszel-I. rendelet szabályai szerint, mind a választottbírószág döntése saját hatásköréről a New York-i Egyezménynek megfelelően, mivel a két szabályrendszer egymással párhuzamosan létezik Európában.

A döntés másik nagy hatása az EU-ban létező választottbírószágok (ezen belül is elsősorban az Egyesült Királyságban székhellyel rendelkező választottbírószágok) versenyképességének potenciális csökkenése, melyet pontos adatok nélkül egyelőre nehezen mérhetünk fel, inkább csak következtethetünk rá. Fontos szempont lehet ugyanis a szerződő felek számára az, hogy a választottbírószág székhelyének meghatározásakor egy olyan országot (és vele együtt választottbírószági jogot is) kössenek ki, amelyben érvényesülhet a megállapodásuk végrehajtását segítő pergátló végzés. Ennek megfelelően a felek a jövőben kerülhetik az EU tagállamainak kikötését, az ismertetett kockázat elkerülése érdekében.¹⁶

¹⁶ A West Tankers-döntés versenyképességre gyakorolt hatásait elemzi többek között RAINER i. m.

4.5. A felmerült megoldási javaslatok

Az előzőekben felvetett negatív hatások (de legalább a fennálló bizonytalanság) elkerülésére megoldás lehetne, ha tisztázódna a Brüsszel-I. rendelet és a New York-i Egyezmény közti kapcsolat a problémás kérdésekben. Ennek megfelelően szorgalmazzák egyes szerzők, hogy a kérdés nyerjen pozitív szabályozást a Brüsszel-I. rendeletben, például a választottbírói eljárással kapcsolatos ügyekben kizárólagos joghatóság meghatározásával.¹⁷ A javaslat, hasonlóan az EB érveléséhez a West Tankers-döntésben, tipikus kontinentális jogi megoldás lenne, ám nem feltétlenül hozna valódi megoldást, hiszen a kizárólagos joghatósággal rendelkező bíróság továbbra is párhuzamosan járhatna el a választottbírói eljárással annak hatáskörét illetően.

5. Összegzés

A fentiek alapján megállapítható, hogy az EB elemzett döntése a választottbíráskodás funkciójával (azaz az állami bírósági rendszer melletti alternatívajellel), az azt alkotó elemekkel fordítja szembe az európai jogi aktusok értelmezését, ezzel potenciálisan csorbítja az EU területén található nagy választottbírói központok globális versenyképességét az EU-n kívüli centrumokkal szemben.

Érdekes lehet emellett összevetni a döntést az EU egyik legfőbb célkitűzését képező belső piac elvével, melynek eleme a tagállamok közti gazdasági kapcsolatok előtti akadályok lebontása. Az EB ugyanis éppen az ilyen jellegű kapcsolatokban bevett választottbírói kikötések végrehajtását gyengíti, mely akár az üzleti kapcsolatokban érdekelt feleknek a választottbírói kikötések következetes érvényesítésébe vetett bizalmát is alááshatja, így a döntés az EU tradicionális célkitűzéseivel is szemben áll.

A West Tankers-döntés pontos hatásait mindamellet nehéz pontosan meghatározni, az említett megoldási javaslatok pedig a Brüsszel-I rendelet legutóbbi felülvizsgálata során nem kerültek beépítésre a rendeletbe, így az ügy által felvetett kérdések továbbra is megválaszolatlanok, és további részletes kutatások tárgyát képezhetik, a választottbírói intézményének európai beágyazottságával egyetemben.

¹⁷ A témával foglalkozik pl. Hans VAN HOUTTE: Why Not Include Arbitration in the Brussels Jurisdiction Regulation? *Arbitration International*, 2005, 21/4. 509–521.